

Analysegruppa

Analysegruppe lagar analyser, samanlikningar og rapportar til universitetsleiinga om trendar, rammer og utviklingstrekk som er aktuelle for å gjennomføre UiBs strategi.

Analysegruppas medlemmar: Ingar Myking, Steinar Vestad, Bjug Olav Bøyum, Svein Jarle Nymark, Gry Flatabø og Caroline Armitage.

Studentgjennomføring med halvert indikatorverdi

Studentgjennomføring ved UiB er bedre enn den var før pandemien og nærmer seg det nasjonale gjennomsnittet. Hvordan vil tallene slå ut med ny finansieringsmodell for høyere utdanning?

Regjeringen har innført en indikator basert på hvor stor andel av institusjonens studenter som gjennomfører på normert tid i ny finansieringsmodell for norske universiteter. Institusjonene får nå resultatinntekter basert på både endring i egen andel normerte studenter fra ett år til neste, og avstand til sektorens samlede normertandel.



Halvert indikatorverdi

Om vi sammenligner verdien av indikatoren med den tidligere kandidatindikatoren, er den mer enn halvert. Tall utarbeidet i forbindelse med ny modell for inntektsfordeling ved UiB viser at for 2024 var uttellingen av kandidatproduksjonen om lag 230 millioner kroner, mens fullføringsindikatoren ville gitt 105 millioner. Differansen utjevnes likevel i hovedsak gjennom økte satser for studiepoengproduksjon.

Indikatoren innebærer at studenter på flere studienivå måles samlet, basert på hvilket år de skulle gått ut for å bli normert. For eksempel, for 2024 består avgangskullet av:

- toårige masterstudenter tatt opp høsten 2022
- treårige bachelorstudenter tatt opp høsten 2021
- fireårige bachelorstudenter tatt opp høsten 2020
- femårige integrerte masterstudenter tatt opp høsten 2019
- seksårige profesjonsstudenter tatt opp høsten 2018

Brutto tidsbruk

For å regnes som normert, skulle alle disse studentene ha fullført sin utdanning i løpet av vårsemesteret 2024, rent teknisk må graden være oppnådd innen 30. september 2024. Som i beregningen av de nå utgåtte nasjonale styringsparametrene, regnes det kun brutto tidsbruk. Det vil si at det ikke gis fratrekk for permisjoner, sykdom eller lokale studiemodeller. Det betyr også at klasseinndeling som vi blant annet har på profesjonsstudiene i psykologi og medisin ikke tas hensyn til, selv om det fra UiBs side er lagt opp til at halvparten av kullet skal bruke et semester ekstra.

Kun heltid

To andre begrensninger er at det kun regnes med studenter tatt opp til heltidsstudier, og studenter tatt opp til vårsemesteret utelates. Dette gjør at kandidater på erfaringsbaserte masterprogram (i stor grad EVU-virksomhet), ikke inngår i beregningsgrunnlaget. Det samme gjelder kandidater på den ettårige praktisk-pedagogiske utdanningen, disse er også tatt ut i den nye modellen.

Varierer hos fakultetene

Resultatene viser at det samlet sett har vært stabil gjennomføring ved UiB siden 2021, rundt 48 prosent, men med utvikling i både positiv og negativ retning om vi ser det fakultetsvis. Siden kandidatene grupperes på avgangår, betyr det at man ser på studenter tatt opp over en femårsperiode samlet. Dette gjør det også vanskeligere å se rask effekt av tiltak gjort et enkelt år.

Tabell 1 Gjennomføring på normert tid, UiB. Samlet for studienivåene B3, B4, M2, M5, PR. År = normert avgangår. Kilde: DBH (API, tabell 704)

Fakultet	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
HF	29,4 %	28,3 %	27,6 %	28,3 %	29,3 %	29,3 %	29,6 %	29,0 %	28,1 %	30,7 %	29,5 %
JUR	34,8 %	33,2 %	43,7 %	43,7 %	42,1 %	46,2 %	46,1 %	47,6 %	52,5 %	58,5 %	56,2 %
KMD						80,0 %	71,6 %	74,6 %	64,5 %	63,7 %	72,9 %
MED	41,0 %	41,0 %	43,7 %	42,9 %	46,1 %	50,0 %	50,8 %	51,3 %	47,4 %	51,5 %	53,3 %
NT	40,6 %	45,8 %	43,3 %	43,4 %	43,1 %	44,6 %	42,5 %	47,9 %	49,2 %	48,7 %	52,4 %
PS	58,8 %	53,4 %	55,9 %	57,4 %	59,6 %	58,9 %	59,0 %	65,5 %	61,3 %	55,0 %	52,3 %

SV	39,1 %	43,3 %	37,5 %	41,1 %	36,3 %	40,3 %	46,0 %	50,5 %	53,3 %	52,2 %	51,1 %
UiB totalt	38,0 %	39,9 %	39,1 %	40,6 %	39,7 %	42,9 %	44,3 %	47,8 %	48,2 %	48,4 %	48,5 %

Det er likevel en markert bedring målt mot årene før pandemien, i tråd med det vi har sett tidligere.

UiB nærmer seg nasjonal snitt

Også nasjonalt har det vært relativt stabilt de siste årene, men vi ser at UiB er noe nærmere det nasjonale snittet enn vi var da KD introduserte modellen. Mens avstanden i 2022 var 7,2 prosentpoeng, er den 4,6 i 2024. Isolert sett skal dette ha en begrenset, men positiv effekt på UiBs tildelinger for 2026. Målt i kroner vil en bedring fra 7,2 til 4,6 prosent bety ca. en million kroner.

Tabell 2 Gjennomføring på normert tid, BOTT og hele sektoren. Samlet for studienivåene B3, B4, M2, M5, PR. År = normert avgangår. Kilde: DBH (API, tabell 704)

Institusjon	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
NTNU	43,8 %	46,0 %	42,1 %	43,0 %	43,4 %	50,6 %	51,0 %	55,7 %	56,7 %	56,1 %	57,5 %
UiB	38,0 %	39,9 %	39,1 %	40,6 %	39,7 %	42,9 %	44,3 %	47,8 %	48,2 %	48,4 %	48,5 %
UiO	34,1 %	33,1 %	33,8 %	34,0 %	36,1 %	38,3 %	39,9 %	43,4 %	44,4 %	42,8 %	43,9 %
UiT	44,0 %	42,2 %	42,7 %	44,9 %	45,6 %	47,5 %	47,3 %	48,7 %	50,8 %	50,4 %	46,0 %
Snitt Bott	39,1 %	39,6 %	38,6 %	39,7 %	40,5 %	45,3 %	46,3 %	49,9 %	51,1 %	50,4 %	50,6 %
Snitt sektor	39,3 %	41,7 %	45,5 %	48,0 %	48,6 %	50,1 %	51,2 %	53,8 %	55,4 %	53,3 %	53,1 %

I tallene over ser vi også virkninger av strukturreformen fra forrige tiår. For NTNU spesielt ser vi en bedring. Vi må kunne se dette i sammenheng med fusjonene i 2016, der mer profesjonsrettede institusjoner (de tidligere høgskolene i Sør-Trøndelag, Ålesund og Gjøvik) ble en del av et større NTNU. Fra 2019 kommer kandidatene på de treårige studiene (sykepleier, ingeniør, osv.) inn i NTNU-tallene og gir en umiddelbar effekt.

Oppdaterte tall til høsten

Tallgrunnlaget er hentet ut fra DBHs API-tjeneste 14. mars 2025. Det at det fortsatt ikke finnes en autoritativ og nasjonal rapport på sektorens samlede gjennomføring, gjør det vanskelig å si om tallgrunnlaget for 2024 er endelig. Fasit kommer først i forbindelse med at forslag til statsbudsjett for 2026 legges fram, og tallgrunnlaget gis i Blått hefte.

Lite nytt i regjeringas «systemmelding»

Stortingsmeldinga "Sikker kunnskap i ein usikker verda" (St.meld. nr. 14 (2024–2025) forslår gjer ikkje store endringar. Digitalt skifte, internasjonal spenning og omstilling i næringslivet er kapitla som er gjeve mest plass i meldinga.



Tema samsvarar med fleire av emna i innspelsrunda til meldinga våren 2024, sjå UiB sitt [innspel](#) frå april 2024. Viktige områder for UiB som disiplinutvikling, grunnforskning, langsiktighet, kvalitet, beredskap gjennom stor fagleg bredde får ikkje så stor plass som UiB har lagt vekt på i høyringar.

Draghi ut av syne

Systemmeldinga understrekar likevel at grunnforskning spelar ei viktig rolle i å bygge opp kunnskapsgrunnlaget og kompetanse som kan vere avgjerande i krisesituasjonar, men dette perspektivet blir ikkje utdjupa og er gjeven liten plass gitt diskusjonen om EU nyorientering i nærings- og kunnskapspolitikken, [Mario Draghis rapport og påpeikinga av grunnforskingas betydning for økonomisk vekst og omstilling i denne](#). Meldinga stadfestar satsing på grunnforskning, men manglar konkrete tiltak som UiB har ønska; øyremerking av midlar i Forskringsrådet, etablering av eit grunnforskningsfond og vidareutvikling av Senter for framifrå forskning.

Prioritering og dimensjonering

Det er tydeleg at meldinga legg større vekt på tryggleik, **prioritering** og **spissing** av forskinga for å møte konkrete samfunnsutfordringar. Meldinga prioriterer sentrale område som klima, digitalisering, helse, datainfrastruktur og kunstig intelligens, men understrekar behovet for større investeringar. Behovet for betre dimensjonering av doktorgradsutdanninga vert understreka

Språkkravet som forsvann

Meldinga legg eit stort ansvar på institusjonane sjølve når det gjeld tryggleik, men understrekar at samarbeid må vurderast ut frå tema og metode, ikkje berre nasjonaliteten til samarbeidspartnarane. Meldinga tek tak i låg forskingsstøtte frå næringslivet og legg opp til målretta tiltak. Det vert slått fast at Noreg berre treng eitt forskingsråd, men meldinga er lite konkret om arbeidsdelinga mellom universitet, høgskular og institutt. Viktige grep vert tekne for å

gjere Noreg meir attraktivt for utanlandske forskarar, som fjerning av språkkravet for stipendiatar.

Plan utan budsjettkonsekvensar?

Meldinga signaliserer ikkje større, nye tiltak med budsjettkonsekvensar for å styrke forskning. I omtalen av forskningsrådet seiast det at «Regjeringen mener det er viktig å opprettholde et fortsatt høyt nivå på tildelingene til de konkurransebaserte arenaene i Norges forskningsråd.».

Oppsummering av dei viktigaste tiltaka:

- **Fjerning av språkkrav for stipendiatar og postdoktorar** for å fremje internasjonal rekruttering.
- **Meir fleksible studieavgifter** for studentar frå land utanfor EU/EØS, med moglegheit for stipendordningar.
- **Styrkt rekruttering av forskarar** gjennom ei ny eining som koplar internasjonale forskarar til norske verksemdar og er i dialog med Forskningsrådet om å opprette en ordning for å kunne tiltrekke erfarne forskere til Norge
 - Ei ekspertgruppe skal sjå på framtidig dimensjonering av ph.d.-utdanningane og sette ned eit ekspertutvalg som skal gjere en heilheitleg vurdering av dagens situasjon og anbefale korleis framtidens doktorgradsutdanning bør sjå ut.
- **Nasjonal kvantestrategi og betre datainfrastruktur** for å utnytte avanserte teknologiar som KI og kvantedatabehandling.
 - Regjeringen vil utarbeide en nasjonal kvantestrategi og styrke datainfrastruktur for forskning.
 - Eksisterende løsninger ved NTNU, UiO og UiB kan danne grunnlag for en nasjonal infrastruktur
- **Forskingstryggleik** gjennom tydlegare regelverk for eksportkontroll av forskingsbasert kunnskap.
 - Etablering av eit forskingskontor på Svalbard for å styrkje polarforskinga.
 - Panoramastrategien skal evalueres.
- **Meir samarbeid med næringslivet** for å auke private investeringar i forskning og utvikling (FoU).
 - Regjeringa vil komme med konkretisering av tiltak i løpet av våren, og vurdere samansettinga av dei næringsretta ordningane og sjå på samarbeidet mellom forskingsinstitutta og næringslivet
 - Vurdering av eit forskingsfond for å fremje privatfinansiert forskning.

- Gjere SFI meir attraktivt for næringsliv
- Utvikle ordninga med doktorgrader i næringslivet
- **Styrkt** innsats mot desinformasjon og fremjing av forskingsbasert kunnskap i samfunnet.
 - Fremje open forskning og tilgang til forskingsdata: Auka satsing på open vitskap for å sikre at forskingsresultat er tilgjengelege og etterprøvbare.
 - Styrkje forskning på desinformasjon: Meir støtte til forskning som undersøker korleis desinformasjon spreier seg, og kva for effektar det har på samfunnet.

Dansk forskningssystem utfordra av hyperkonkurranse

Danmark har tidlegare blitt trekt fram som eit førebilete for kva som er god forskingspolitikk, men no er det teikn på at konkurransen har blitt skadelege, skriv leiinga i Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs i bladet [Forskningspolitikk](#).



Den sunne konkurransen som pregar vitskapen, har utvikla seg til eit nivå som hemmar originalitet, kreativitet og mangfald, blir det hevda i artikkelen. Her oppsummert:

- Auka ekstern finansiering fører til økonomisk ubalanse

- Eksterne forskingsmidlar har passert 50 % av den totale forskingsfinansieringa.
- Universiteta har vanskar med å finansiere egne prioriteringar, og forskarar blir stadig meir avhengige av eksterne midlar.

- Endringar i forskarstanden aukar konkurransen om faste stillingar

- Delen professor- og lektorstillinger har gått ned frå over 50 prosent i 2000 til litt over ein tredjedel i 2020.
- Fleire forskarar er tilsette i mellombelse stillingar, finansierte av eksterne midlar, noko som forsterkar konkurransen om dei få faste stillingane.

- Sjølv fast tilsette forskarar opplever usikkerheit

- Nesten halvparten av danske lektorar fryktar for jobbsikkerheita på grunn av konkurransen om forskingsmidlar.
- Studiar viser at usikre karrierevilkår kan svekke kreativiteten.

- Forslag til løysinga

- Innføre eit annuum – eit fast årleg beløp til fast tilsette forskarar, slik at dei kan drive forskning utan å vere avhengige av eksterne midlar.
- Staten bør auke basismidlane til universiteta gjennom forskingsreserven.
- Private fond kan potensielt bidra med midler, dersom universiteta garanterer at dei går direkte til forskning.

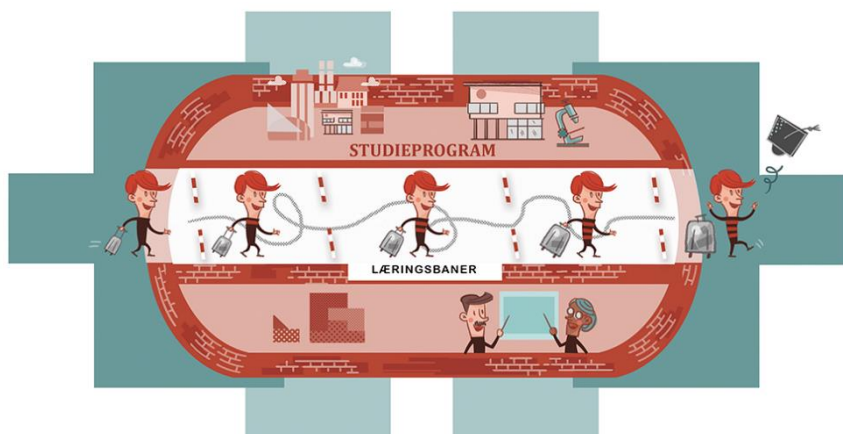
- Oppmoding til samarbeid for å finne løysingar

- Staten må ta ei leiroll i å skape ein berekraftige modell for forskingsfinansiering.
- Den nasjonale forskingsstrategien bør inkludere grundige analysar og eksperiment med nye finansieringsmodellar.
- Dersom ingen tiltak blir sett i verk, risikerer Danmark å miste posisjonen sin i internasjonal forskning.

Minst dimensjonering av studietilbod i Noreg

Noreg har mindre direkte styring enn Danmark, Finland og Nederland og legg meir vekt på institusjonane sitt eige ansvar for dimensjonering. Den norske finansieringsmodellen har òg ein lågare del med resultatbaserte midlar, viser [UH-dirs nyleg publiserte to rapportar](#) om dimensjonering av studieplassar.

Rapportane handlar om dimensjonering av studietilbod i høgare utdanning – om kva for tiltak styresmaktene i Danmark, Finland og Nederland har sett i verk som har påverka dimensjoneringsavgjerdene i UH-sektoren. I alle landa grip fagdepartementet sterkare inn i universiteta sine dimensjoneringsavgjerdar enn i Noreg. Særleg er den nasjonale styringa sterk i



Danmark. I Nederland har den nye regjeringa lagt vekt på å redusere tilstrøyminga av utanlandske studentar. I Finland er vurderingar av kompetansebehova i arbeidslivet eit viktig grunnlag for styringa av dimensjoneringa.

Den første [rapport](#) samanliknar praksis for dimensjonering og autonomi i Finland, Danmark, Nederland og Norge. Fokuset er

på tiltak knytt til behov i arbeidsmarknaden, finansieringsmodellar, institusjonell autonomi og internasjonalisering. Rapporten understrekar at alle tre landa kombinerer finansieringsmodellar, politiske avtalar og lovendringar for å balansere autonomi og nasjonal styring. Tiltaka er ofte motivert av demografiske utfordringar, behov i arbeidsmarknaden og ønskje om geografisk balanse.

Hovudfunn for kvart land

Danmark

- Ledigheitsbasert dimensjonering: Talet på studieplassar blir redusert i fagområde med høg arbeidsløyse blant nyutdanna.
- Desentralisering: Politisk semje (2021) om å flytte studieplassar frå storbyar til mindre byar, med insentiv som auka finansiering for regionale studiestader.
- Reduksjon av engelskspråklege studium: Avgrensar talet på utanlandske studentar, ettersom mange reiser frå Danmark etter fullførte studiar.
- Kortare utdanningar: Mål om at 30 prosent av studentane skal ta korte, yrkesretta utdanningar (75–120 studiepoeng).
- Finansiering: Sterkt resultatbasert modell (75 prosent av midlane), med vekt på talet på studentar og uteksaminerte kandidatar.

Finland

- Kompetanseprognosar: Bruk av modellar og eit nasjonalt forum («National Forum for Skills Anticipation») for å føreseie framtidige behov.
- Digitale læringsplattformer: Open tilgang til høgare utdanning for å auke fleksibilitet og livslang læring.
- Rekruttering av utanlandske talent: «Talent Boost»-programmet for å tiltrekkje og behalde internasjonale studentar og forskarar.
- Finansiering: 43 prosent av midlane er knytte til utdanning, med vekt på fullførte gradar og strategiske mål i avtalar med institusjonane.

Nederland

- Avgrensing av utanlandske studentar: Reduksjon av engelskspråklege program og krav om nederlandskkunnskapar.
- Regional balanse: Insentiv for å spreie studieplassar utanfor storbyane.

- Akkrediteringssystem: Strengare krav for godkjenning av studieprogram, utan direkte kopling til arbeidsmarknaden.
- Finansiering: Høg andel grunnfinansiering (58 prosent), men kutt i statleg støtte frå 2025.

Den andre rapporten

[Rapport-2024-19-Dimensjonering-av-studietilbud-ved-UH-institusjoner.pdf](#) undersøker korleis norske universitet og høgskular (UH-institusjonar) dimensjonerer utdanningstilbodet sitt. Studien er basert på dokumentgjennomgang og intervju med representantar frå fem utvalde institusjonar: UiT, NTNU, USN, UiS og UiO, og viser at økonomiske utfordringar og politiske signal har drive fram endringar i korleis norske UH-institusjonar dimensjonerer utdanningstilbodet sitt. Arbeidsrelevans er eit viktig kriterium, men det er ofte utfordrande å operasjonalisere i praksis. Institusjonane ønskjer ein balanse mellom autonomi og nasjonal styring, med vekt på samarbeid og felles mål for å møte samfunnsbehova.

Hovudfunn for norske institusjonar

UiT

- Har gjennomført ei omfattande revisjon av studieporteføljen, med vekt på fleksibilitet, samkøyring av emne og tilpassing til framtidens kompetansebehov.
- Brukar ein modell der opptaksmål blir sett for kvart studieprogram, og der avvik frå målet utløyser vurdering av opp- eller nedskalering.
- Har etablert ein prosess for kontinuerleg vurdering av studieporteføljen, med fokus på arbeidslivet sine behov og effektiv ressursbruk.

NTNU

- Har utvikla ein ny modell for dimensjonering basert på kvantitative og kvalitative kriterium, inkludert søkjartal, gjennomstrøyming og samfunnsbehov.
- Planlegg å ta i bruk modellen for dimensjonering frå 2027, med fokus på å balansere nasjonale og regionale behov.

USN

- Har utvikla ein SEFØ-modell (Strategisk betydning, etterspurnad, fagleg berekraft, økonomisk berekraft) for vurdering av studieporteføljen.
- Har flytta studieplassar mellom campus for å sikre økonomisk berekraft og betre ressursutnytting.
- Vektlegg arbeidsrelevans og samfunnsbehov i avgjerder om dimensjonering.

UiS

- Har innført ein "trafikklys-modell" for vurdering av studieprogram, der låg søking, gjennomstrøyming og studenttilfredsheit utløyser vurdering av nedskalering.
- Har teke kraftige grep for å redusere talet på plassar i lærarutdanningane og auke plassar i studium med høg søking.

UiO

- Har ein langsiktig utviklingsmodell for studieporteføljen, med fokus på forskingsbasert utdanning og arbeidslivsrelevans.
- Brukar kvantitative indikatorar (søkjartal, gjennomstrøyming) og kvalitative indikatorar (forskingsevalueringar, studenttilfredsheit) i avgjerdsprosessen.

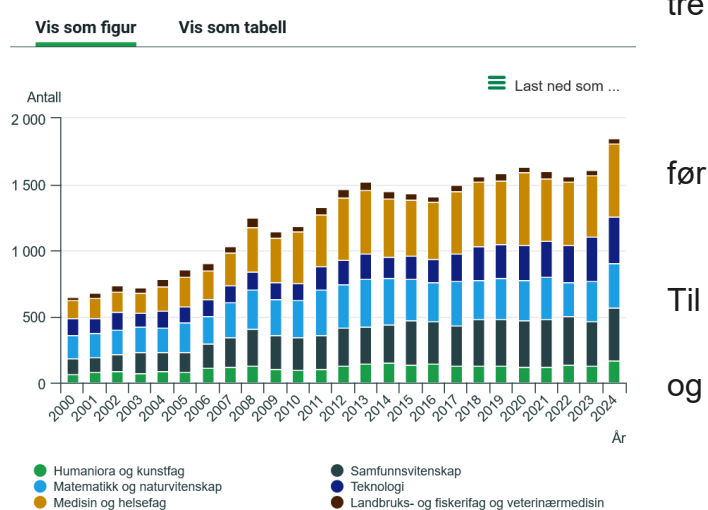
- Vektlegg sentral styring og samarbeid mellom fakulteta for å sikre ei heilskapleg utvikling av studieporteføljen.

Flere doktorgrader innenfor medisin og samfunnsvitenskap bidrar til rekordtall i 2024

Rekordmange avla doktorgrad i Norge i 2024, hele 1 850 personer. Det er 238 flere enn året før, og den største veksten vi har sett på mange år. Alle fagområdene øker, men særlig medisin og helsefag og samfunnsvitenskap, ifølge SSB.

Etter forrige toppår i 2020 har doktorgradstallene vært noe lavere de siste årene, hovedsakelig på grunn av færre disputaser innenfor medisin og helsefag. Men i 2024 øker antallet innenfor medisin og helsefag betydelig sammenlignet med året (464 grader i 2023 og 550 grader i 2024). Antall avlagte doktorgrader innenfor samfunnsvitenskap har også en solid vekst. sammen sto de to fagområdene for 65 prosent av veksten fra 2023 til 2024. Medisin og helsefag er fortsatt det klart største fagområde i 2024 (30 prosent), deretter følger samfunnsvitenskap (22 prosent), teknologi (19 prosent) og matematikk og naturvitenskap (18 prosent).

Figur 1. Avlagte doktorgrader etter fagområde. 2000–2024. Antall



Kilde: Forskerpersonale, Statistisk sentralbyrå. Tabell 13522.

Svært lav arbeidsledighet med master

NIFUs nylig publiserte [kandidatundersøkelse](#) viser at 90 prosent av UiBs kandidater var sysselsatt etter et halvt år, mot 94 prosent nasjonalt

HK-dir har nå tatt over ansvaret for Studiebarometeret (tidligere NOKUT) som er en undersøkelse som går ut til kandidater som har fullført en mastergrad eller tilsvarende etter et halvt år etter de gikk ut av studiene. Den måler to ting: Overgangen til arbeidsmarkedet og utdanningstilfredshet.

Noen «sliter» mer

Kandidater innen samfunnsfag, humanistiske/estetiske fag, natur- og realfag er de som «sliter mest» med sysselsetting 18 prosent av UiB-kandidatene innen samfunnsfag var arbeidsledig etter et halvt år, mot ni prosent for samme fagfelt nasjonalt. Også en litt større andel av UiBs kandidater innen humanistiske og estetiske fag var arbeidsledig (13 prosent, mot ti prosent

nasjonalt). For juridiske fag var trenden motsatt: Kun to prosent av våre kandidater var arbeidsledig mot ni prosent nasjonalt. For andre fagområder er det ingen forskjeller

På spørsmålet "Hvordan synes du innholdet i utdanningen du avsluttet våren 2023 passer med arbeidsoppgavene i denne jobben?"

- kommer kandidatene på samfunnsfag og humanistiske/estetiske fag lavere ut enn andre kandidater. 30-35 prosent svarer "dårlig" på spørsmålet. Dette er også lavere enn nasjonalt (23-27 prosent).
- For UiB samlet sett er vi på nasjonalt snitt (18 prosent svarer "dårlig").
- De samme kandidatene (samfunnsfag/humanistiske/estetiske) er også de som melder om at de er sysselsatt i stillinger som ikke krever høyere utdanning, eller utdanning på et lavere nivå enn de har.
- 19-22 prosent svarer også "i svært liten grad" eller "i liten grad" på spørsmålet "I hvilken grad får du utnyttet dine kunnskaper og ferdigheter i denne jobben?"

Når det gjelder utdanningstilfredshet kommer UiB bedre ut enn nasjonalt.

- 88 prosent er fornøyd (samlet tall for "svært fornøyd" og "litt fornøyd") med utdanningen og
- 87 prosent er fornøyd med det faglige innholdet.
- D 72 prosent sier de er fornøyde med studiets relevans for arbeidslivet. Dette er to prosentpoeng bedre enn det nasjonale snittet, og er interessant å se i forhold til resultatene fra Studiebarometeret, der studentene (i hovedsak andræarsstudenter) får spørsmål knyttet til arbeidslivsrelevans, og hvor de større institusjonene med stor andel disiplinlag kommer merkbart dårligere ut enn de profesjonsrettede.

Mangel på arbeidskraft fører til udekt kompetansebehov

Verksemder med ingeniør- og tekniske fag, IKT eller handverksfag har det høgaste udekte kompetansebehovet, blir det hevda i NHOs [kompetansebarometer](#) som er laga av NIFU.



Fleire verksemdar med behov for personar med kompetanse innan ingeniør- og tekniske fag har høgt udekt kompetansebehov, kjem det fram i undersøking av kompetansebehova til NHOs medlemsbedrifter som vore gjennomført kvart år sidan 2014.

KI for dei få

Digital sikkerheit, samarbeid og kommunikasjon er dei viktigaste IKT-områda som verksemdene har behov for. Kunstig intelligens er viktig for ein avgrensa del av arbeidslivet, men er til gjengjeld svært viktig for denne.

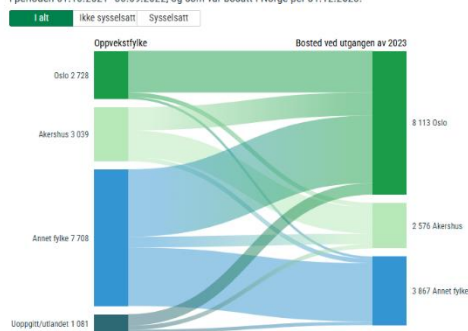
Mangel på IKT-kompetanse

Spesialisert IKT-kompetanse er viktig for ein femtedel av verksemdene, men er særleg knytt til ein del spesialiserte område. Mange verksemdar opplever at digital teknologi endrar arbeidsoppgåver, arbeidsprosessar eller kompetansebehova i verksemda, og dette kan hengje saman med at verksemdene opplever mangel på IKT-kompetanse.

Studentbyen Oslo trekker mest studenter i Norge

Oslo er landets største studiekommune, med 29 prosent av studentmassen (88 912 studenter). Oslo kommune rekrutterer studenter fra hele landet, og kun 17 [prosent](#) av Oslostudentene i 2023 hadde selv vokst opp i Oslo kommune, viser SSB-analysen, [«Studentbyen Oslo»](#).

Bevegelser blant studentene som fullførte høyere utdanning i Oslo kommune i perioden 01.10.2021–30.09.2022, og som var bosatt i Norge per 31.12.2023.



Kilde: Utdanningsstatistikk

Analysen går i detalj på kjennetegn ved aktive studenter, gjennomføring, frafall og arbeidsmarkedsutfall etter endt utdanning. Her sammenlignes studentene ved de enkelte lærestedene i Oslo kommune med hverandre, og ser også tallene for Oslo-studentene opp mot studenter i andre utvalgte studiekommuner. Dette omfatter kommunene Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand og Tromsø. Rapporten er finansiert av Oslo kommune.

Halvparten bor fortsatt i Oslo

Over halvparten av Oslostudenter som var sysselsatt året etter uteksaminering bodde i Oslo. De som oftere ble værende i Oslo var menn, yngre studenter (29 år eller yngre), norskfødte med innvandrerforeldre og de som var sysselsatt i statsforvaltningen. Oslo rekrutterer også uteksaminerte studenter fra de andre studiekommunene. 30 prosent av uteksaminerte studenter fra Trondheim og 22 prosent fra Bergen bodde og jobbet i Oslo. Oslostudenter som var sysselsatt året etter uteksaminering bodde svært sjeldent i distriktskommuner (3 prosent).

Studie forsøker å forstå god undervisningskvalitet

Ny studie ser på forståelser av kvalitet og eksellens innenfor ordningen «sentre for fremragende utdanning».

En [dokumentstudie](#) av utlysninger, søknader og rapporter fra det norske initiativet «Sentre for fremragende utdanning (SFU)» undersøker hvilke forestillinger om «kvalitet» og «eksellens» det er mulig å identifisere.

Fire typer forståelse

Funnene viser at sentrenes omtaler av kvalitet og eksellens kan grupperes i fire typer forståelser: 'fagspesifikke', 'utdanningssentrerte', 'sektormålrettede' og 'sektoromfattende'. Analysen viste også skjevfordeling mellom utsagn som var innadrettede (mot institusjonene eller fagområdene), versus utadrettede (mot universitet- og høyskolesektoren i sin helhet og samfunnet), der det var flest av de innadrettede forståelsene.

Strekke seg etter eksellense

Artikkelen setter et spørsmåltegn ved hvor fremtredende forståelser av eksellens egentlig har vært i SFU-ordningen, og om det å være fremragende heller er noe man strekker seg etter, snarere enn noe det er mulig å oppnå.

Kraftig økning i Norges internasjonale forskningssamarbeid

En [analyse](#) utført av NIFU viser at Norges internasjonale forskningssamarbeid økte kraftig de siste ti årene.

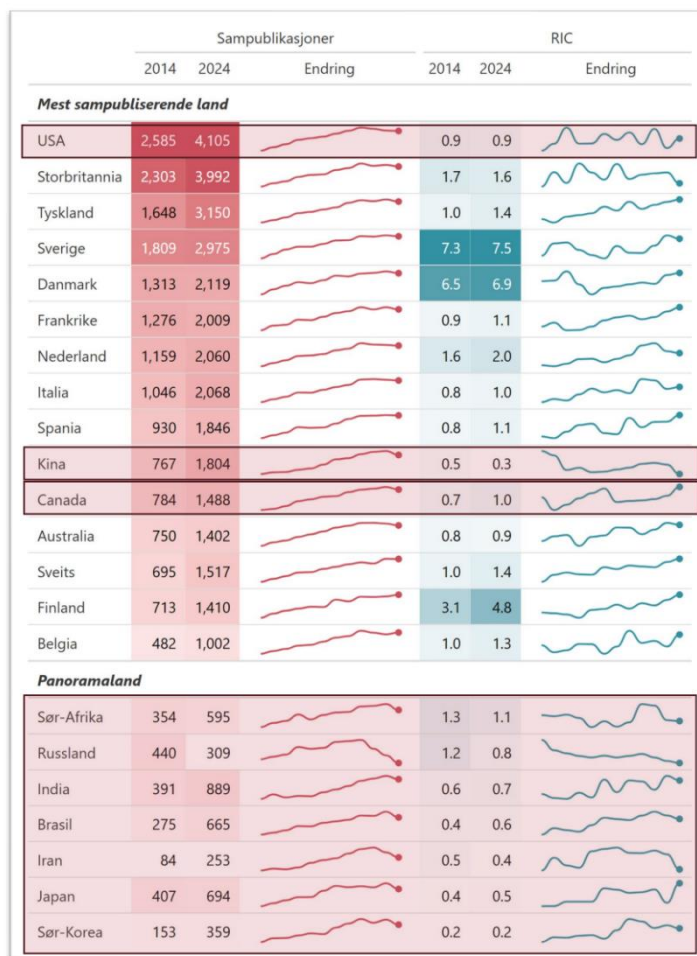
Det gjelder både målt i antall sampubliserte artikler med utenlandske forskere og målt i utenlandsk tilstedeværelse ved norske forsknings- og høyere utdanningsinstitusjoner:

- Norges internasjonale publiseringssamarbeid har økt betydelig de siste ti årene, men det er også del av en internasjonal trend
- Publiseringssamarbeidet er mindre intensivt enn forventet med land der forskningsaktiviteten ifølge PST utgjør en etterretningstrussel mot Norge
- Norge er i økende grad avhengig av forskerkompetanse fra utvalgte land uten sikkerhetssamarbeid med Norge, særlig på kritiske teknologiområder

Kinas dominans

Kinas framvekst som en dominerende forskningsnasjon påvirker det internasjonale publiseringssamarbeidet i stor grad. Både europeiske, nordiske land og USA har hatt sterk vekst i sitt publiseringssamarbeid med Kina, likevel med en nedgang for de siste årene. Internasjonalt

Tabell 2.1 Sampublisering med Norges 15 viktigste samarbeidsland, panoramalandene og Iran 2014-2024. Utvikling i antall sampublikasjoner (venstre kolonne). Utvikling relativt til verden ellers (høyre kolonne). Panoramaland er skravert.



Kilde: NIFU, basert på Web of Science

Denne veksten omfatter også forskere fra land som Norge ikke har sikkerhetspolitisk samarbeid med. Særlig har det vært betydelig vekst i antall forskere fra Kina og Iran.

ERC doblar tilskotet for forskarar som flyttar til EU

Som svar på uroa i amerikansk forskning vil Det europeiske forskingsrådet (ERC) leggje til opptil to millionar euro til kvart tilskot for forskarar som flyttar til Europa, ifølge [Science|Business](#).



For tida tilbyr ERC forskarar frå tredjeland opptil ein million euro for å dekkje godkjende oppstartskostnader ved den nye europeiske vertsinstitusjonen; dette beløpet vil no auke til to millionar euro.

Ønsker å flytte

I tillegg utforskar Europakommisjonen nye måtar å tiltrekkje seg amerikanske forskarar som står overfor masseoppsseiingar, avlysingar av tilskot og aukande sensur i akademien under Donald Trump si nye administrasjon. Forrige veke avslørte ei [undersøking frå Nature](#) at meir enn 1 200 forskarar av dei 1 600 spurde vurderer å forlate USA, med Europa og Canada blant dei fremste vala for relokalisering.

Nedanfor er ei liste over finansieringsmoglegheiter som vert oppretta av EU og medlemslanda for å tiltrekkje seg amerikanske forskarar:

Den europeiske union

- ERC doblar flyttegodtgjersla som blir gitt til forskarar som kjem til EU for å ta imot eit av tilskota deira, og tilbyr forskarar frå tredjeland opptil 2 millionar euro for å dekkje godkjente oppstartskostnader ved sine nye vertsinstitusjonar i Europa.
- I 2025 vil Marie Skłodowska Curie-tiltaka (MSCA) inkludere initiativet **Choose Europe** som eit pilotprosjekt for å gje tidlegkarriereforskarar ein veg til faste stillingar ved å knyte MSCA-tilskot til langsiktige karrieremoglegheiter ved europeiske universitet og forskingsinstitusjonar.
- I 2027 vil Kommisjonen auke budsjettet til programmet **European Research Area Chairs** med 170 millionar euro. Programmet har som mål å tiltrekkje høgt kvalifiserte forskarar til universitet og forskingssenter i utvidingslanda, noko som vil skape rundt 80 faste stillingar.

Økonomar åtvarar: Trumps vitskapspolitikk utgjer langsiktig risiko

Kutt i føderal støtte til vitskapleg forskning gir alvorlege konsekvensar for amerikansk økonomi på sikt, skriv [New York Times](#).



Trump-administrasjonen har dei siste vekene avlyst eller stoppa milliardbeløp i føderale forskingsstipend gjennom National Institutes of Health, og har teke grep for å sterkt avgrense finansieringa til akademiske medisinske senter og andre institusjonar. Gjennom eit initiativ kalla Department of Government Efficiency har dei òg prøvd å seie opp hundrevis av tilsette ved National Science Foundation, eit uavhengig føderalt byrå. I tillegg har administrasjonen trekt tilbake visuma

til hundrevis av utanlandsfødde studentar.

Undergraver konkurranseevna

Politikken trugar med å undergrave USA sin konkurranseevne på framveksande område som kunstig intelligens, og med å gjere amerikanarane som heilskap fattigare, mindre friske og mindre produktive i tiåra som kjem, hevdast i debatten. "Universitet er utruleg viktige motorar for

innovasjon," sa Sabrina Howell, professor ved New York University, som har forska på den føderale regjeringa si rolle i å støtte innovasjon. "Dette er verkeleg å drepe gåsa som legg dei gylne eggja."

Trugar arven etter første verdskrig

Sidan andre verdskrigen har amerikansk forskingsfinansiering ført til oppdagingar som har drive økonomiske framsteg. No blir kutt sett på som ei trussel mot denne arven. Leiande vitskapsfolk har åtvara om at USA risikerer å miste sin status som leiande innan banebrytande forskning og sitt omdømme som ein magnet for dei fremste vitskaplege talenta frå heile verda.

Allereie no har laboratorium over heile landet begynt å seie opp tilsette og kansellere prosjekt — i nokre tilfelle har dei stoppa kliniske studiar som allereie var i gang — og leiande universitet som Harvard og University of Pennsylvania har kunngjort tilsetjingsstopp.

Økonomar frå eit breitt ideologisk spekter argumenterer for at investeringar i vitskapleg forskning — særleg den typen grunnleggjande, tidleg forskning som er for risikabel til å tiltrekkje seg private investorar — er blant dei mest effektive bruksområda for skattebetalarane sine pengar. Forsking har vist at kvar dollar investert i forskning og utvikling gir omtrent fem dollar i økonomisk avkastning, ein sum som truleg undervurderer den faktiske avkastninga sidan den ikkje tek omsyn til fordelar som ikkje blir fanga opp i BNP-målingar, som lengre liv og auka fritid.

"Det er som ei maskin — du puttar ein dollar i maskina og får fem dollar tilbake," sa Benjamin F. Jones, ein økonom ved Northwestern University. "Frå eit samfunnsperspektiv er det ei utruleg høgavkastingsaktivitet som vi allereie gjer altfor lite av."

Forskningsfinansiering = ein femdel av produktivitsveksten

Det amerikanske systemet for forskning og utvikling har sine røter i andre verdskrigen, då regjeringa pumpa pengar inn i universitet og private selskap i kampen for å oppnå framsteg innan flyging, kommunikasjon og atomvåpen. Desse relasjonane vart styrkte i dei følgjande tiåra då føderale styresmakter finansierte prosjekt knytt til den kalde krigen og romkappløpet, samt forskning innan grunnleggjande vitskap og medisin.

Nøkkel til ny teknologi

Den forkinga bana veg for mange teknologiar som er sentrale i den moderne økonomien. Internett byrja som eit nettverk av universitetsdatorar, finansiert av Forsvarsdepartementet. Google starta som eit forskingsprosjekt for masterstudentar ved Stanford, finansiert av eit stipend frå National Science Foundation. Praktisk talt all moderne medisin er, i ein eller annan grad, basert på forskning som vart støtta av føderale midlar. Det same gjeld mykje av kommersielt landbruk.

Ein nyleg publisert artikkel frå Federal Reserve Bank of Dallas fann at statlege investeringar i forskning og utvikling stod for minst ein femdel av produktivitsveksten i USA sidan andre verdskrigen. "Det har hatt ein massiv påverknad på folks levestandard," sa Andrew Fieldhouse,

ein økonom ved Texas A&M University som var ein av forfattarane bak studien. "Det har i stor grad drive økonomisk vekst."

Helhetlig læringsdesign viktig for god bruk av digital teknologi i høyere utdanning

Vellykket integrasjon av digital teknologi i høyere utdanning forutsetter et gjennomtenkt samspill med pedagogikk og læringsinnhold, hevdes det i [NIFU-rapport](#).

I en ny NIFU-rapport oppsummeres funn fra et prosjekt ledet av NIFU, og gjennomført i samarbeid med Universitetet i Oslo og Universitetet i Innlandet. HK-dir, Sikt og NOKUT har vært oppdragsgivere. Rapportens hovedfunn:

- Tidligere forskning på feltet har i stor grad vært teknologifokusert, mens pedagogiske og didaktiske hensyn har fått mindre oppmerksomhet.
- Teknologi fungerer som et nyttig supplement når den understøtter læringsprosessen. En vellykket integrasjon av digital teknologi hviler på et godt læringsdesign.
- Noen digitale verktøy er mer brukt enn andre. Mens læringsplattformer brukes av nærmest alle studenter i noen grad, er simuleringsverktøy fremmed for de fleste i undervisningssituasjoner. Bruken av ulike typer digitale verktøy varierer på tvers av fagfelt.
- Utdanningsinstitusjonene opplever arbeidet med kompetanseheving som krevende.
- Selv om lærestedenes respons på inntoget av generativ kunstig intelligens har modnet noe, er det fortsatt mye usikkerhet knyttet til hvordan teknologien vil påvirke og forme høyere utdanning.

Nytt norsk innspill til EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon

EUs kommende rammeprogram for forskning og innovasjon (FP10) har oppstart i 2028. EU-kommisjonens forslag til program er ventet tidligst sommeren 2025.

I forkant av EU-kommisjonens forslag har Norge utarbeidet et nytt innspill som setter søkelys på hva som skal være de **tematiske prioriteringene** i det nye programmet. Innspillet tar utgangspunkt i faglig og tematisk samarbeid som er forankret i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning 2023 – 2032 og som det vil gi merverdi å finansiere på europeisk nivå.

- [Se Norges tematiske innspill her](#)

Innspillet er utarbeidet i samarbeid med departementene, Forskningsrådet og Innovasjon Norge. [En rekke organisasjoner har også kommet med innspill](#) til Kunnskapsdepartementet om mulige faglige og tematiske prioriteringer, [som kan leses her](#).

Norge har tidligere sendt [et første innspill til Kommisjonen](#) til det neste rammeprogrammet. Her ga vi innspill til hva som bør være overordnet struktur, grunnleggende verdier og rollen til det neste rammeprogrammet. Innspillet om tematiske prioriteringer er en oppfølging av dette.